

Om associationsväsendet i Sverige /

Ljungberg, C. E.,

*54 Eaxd Br. Sällskapet för arbetareföreningars
befrämjande. Skrifter. 6.*

Polit. kon.
Arb. fören.
(B.)
0

Skrifter

utgifna af

**Sällskapet för arbetareföreningars
befrämjande.**

N:o 6.

**OM ASSOCIATIONSVÄSENDET
I SVERIGE.**

Årsberättelse för 1867,

af

Sällskapets Ordförande.

(C. E. Ljungberg)

STOCKHOLM, 1868.

AFTONBLADSTRYCKERIET.

Pris 20 öre rmt.

Blott några få år äro förflutna, sedan den svenska arbetaren mera allmänt började inse, att han, utan förening med sina lika lottade bröder, med de svaga krafter som stå honom enskildt till buds, förde en alltför ojemn kamp emot nöden, okunnigheten och det dermed så ofta förbundna moraliska eländet; och redan börjar det likväl blifva med stora svårigheter förenadt att vinna en klar och fullständig öfversigt af de mångartade föreningar inom denna samhällsklass, som nu alltjemt uppkomma. Det är icke mera blott i våra större städer, som associationsväsendet utvecklar sig, på ett och annat ställe med den framgång att flera af hvarandra oberoende föreningar af samma slag uppstå och verka, såsom t. ex. i Stockholm, der 3:ne särskilda förbrukningsföreningar nu finnas, eller att, såsom i Göteborg, en enda stor arbetareförening synes efterhand komma att uti särskilda fördelningar omfatta alla de intressen för arbetarne, som på associationens väg kunna ernås; rörelsen sträcker sig äfven till våra medelstora och mindre städer; och på landsbygden visar sig i vissa trakter en stor benägenhet hos sjelfva allmogon att bilda föreningar ej allenast för inköp och försäljning af nödvändighetsvaror, utan äfven för industriella företag.

Alla dessa föreningar hafva emellertid hittills uppstått och verkat utan all inbördes gemenskap samt utan att vara i tillfälle draga nytta af de erfarenhetsrön liknande föreningar på annan ort kunnat erbjuda; och någon säker kännedom har icke någonstädes funnits att tillgå, hvarken om de här i landet bildade föreningarnes antal, eller om deras utveckling eller versamhetsföremål. För att, såvidt af detta sällskap berodde, åtminstone i någon mån afhjelpa dessa brister inom det svenska associationsväsendet, och då det icko

blott för medlemmar af äldre, utan framför allt för under bildning stående föreningar måste vara upplysande och lärorikt att känna på hvad sätt och under hvilka förhållanden liknande associationer på andra orter uppstått och verka, har sällskapet direktion för någon tid sedan till de större här i landet upprättade arbetareföreningar aflåtit en cirkulärskrifvelse med begäran om upplysningar angående deras uppkomst och verksamhet; och det är med tacksamhet och tillfredsställelse direktionen nu är i tillfälle tillkännagifva, att alla dessa skrifvelser blifvit med synbart intresse och i allmänhet med den fullständighet besvarade, att sällskapet redan nu eger ett godt material till all önskvärd kännedom om förenämnde föreningar; och om dylika berättelser fortfarande och äfven från öfrige arbetareföreningar hit ingå, hvarom direktionen härmed i den goda sakens intresse vågar anhålla, skall det snart blifva oss möjligt lemna en redogörelse för associationsväsendet här i landet, jemförlig med den Schultze-Delitzch nu årligen offentliggör öfver de tyska föreningarne af samma slag. Några allmänna underrättelser om de i Sverge varande arbetareföreningar må emellertid redan nu meddelas.

- Med hänseende till antalet och mångfalden af arbetareföreningar står Stockholm fortfarande främst bland alla rikets städer. I första rummet må bland härvarande föreningar nämnas »Stockholms arbetareförening», hvilken, stiftad den 19 Aug. 1866 af ett fåtal arbetare, i ändamål att både i intellektuelt och ekonomiskt hänseende höja arbetaren, den 23 i nästl. Maj månad räknade ett antal af 430 ledamöter samt redan inom sig bildat ej allenast en s. k. *husköpsafdelning*, ämnad att

tillvägabringa en fond för uppförande eller inköp af en samlingslokal, utan äfven 2:ne *sångkör*er af tillsammans 70 röster och en s. k. *underhållande afdelning*, som har till uppgift att genom anordnandet af föredrag och andra förädlande aftonunderhållningar undandraga arbetaren kroglivets frestelser. Föreningen har dessutom grundlagt en *handelsafdelning*, för att kunna till billigt pris tillhandahålla ledamöterna lifsförnödigheter af god beskaffenhet samt står nu jemväl i begrepp att inrätta en *sjuk- och begravningsfond*. Särdeles gagneligt för medlemmarnes intellektuella och moraliska utbildning torde det icke oansenliga bibliotek (af mer än 700 band) verka, hvilket föreningen redan, helt och hållet genom frivilliga gåfvor, hunnit samla.

Några få månader efter det nyssnämnda förening uppkommit, sammanträdde den 17 Mars 1867 6 arbetare och bildade under namn af »Sparsamhetsförening» en association för uppköp och försäljning af lefnadsförnödigheter, hvilken association sedermera så utvecklats sig att densamma första årsdagen derefter, den 17 Mars 1868, räknade ett ledamotsantal af 233 personer och haft en omsättning till värde af 12,430 rdr 47 öre, hvilken lemnat en nettovinst af 3 procent. Inom denna förening är för öfrigt en sjuk- och begravningskassa upprättad; och har man äfven för att gifva ledamöterna tillfälle till bildande selsättningar grundlagt ett bibliotek.

I samma syftemål har man här i Stockholm upprättat ej mindre en s. k. »Hushållningsförening», än äfven ett stort »Uppköpsaktiebolag», hvilket räknar öfver 900 medlemmar och har 2:ne försäljningsbodas.

De tvenne redan i vår senaste årsberättelse omnämnda *folkbanker*, för hvilka teckningen

sedan länge varit fullbordad, hafva ännu icke kunnat börja sin verksamhet, emedan, sedan de afgifna reglementsförslagen blifvit till K. M:t inlemnade, regeringen önskat åvägabringa en förening mellan de båda bolagen, och sedan, i följd deraf, en omarbetning af samma förslag i sådan syftning blifvit verkställd och af de båda bolagen antagen, det nya förslaget till reglemente för en för hela hufvudstaden gemensam folkbank ännu är på K. M:ts nåd. pröfning beroende.

Deremot hafva under sistl. år blifvit i Stockholm bildade:

ett *Associations-boktryckeri* af 3:ne konstförvandter,

en *Silfverarbetare-association*, ett af de största industriföretag här i landet i denna väg, samt en större *Målare-association*, som räknar icke mindre än 30—40 medlemmar, hvilka föreningar synas alla hafva god framgång.

En *förening för arbetarehustädernas uppförande*, hvilken ännu icke ernått sitt syftemål men fortfarande med mod och ihärdighet samlar medel dertill, är sedan December 1864 bildad af 17 konstförvandter. Deras plan inskränker sig dock till uppförande af ett eller tvänne hus för eget begagnande.

I det vackra ändamål att, vid sjukdomsfall eller då familjens stöd borttryckes, lindra de ekonomiska bekymren för den del af befolkningen som har svårast att hoplägga något kapital och derföre äfven lättast, i händelse af olycka, råkar i nödställd belägenhet, finnas 3:ne större föreningar här i staden, nemligen: sällskapet *Enighet och Frihet*, som räknar 1074 ledamöter, *Förenade Bröder*, som utgöra ett antal af 318 och *Allmänna Sjuk- och Begravningskassan*, hvars ledamotsantal, allt i slutet af 1867, uppgick till 954.

Äfven vid Bergsunds faktori finnes en Sjuk- och Begravningskassa inrättad.

Göteborgs Arbetareförening, som gjort sig till uppgift att inom sig tillvägabrunga alla de inrättningar och fackföreningar, hvarigenom arbetarnes intressen kunna främjas, är äfven till antalet ledamöter den största i Sverge och hela Norden. Antalet af dess ledamöter var nemligen i slutet af sistlidne år öfver 3400, då samtidigt Arbeiderforeningen af 1860, den största i Danmark, egde omkring 2600 och Arbetareföreningen i Norrköping hade 1309 medlemmar. Bildad i Augusti 1866 upprättade Göteborgs Arbetareförening först en *Sjukhjelpskassa*. Derefter skred man till anordnandet af uppköp och försäljning af lifsförnödenheter, för hvilken rörelse län upptogos hos föreningens medlemmar mot obligationer på kort tid. Några få månader efter det att första försäljningsboden blifvit öppnad måste man för samma ändamål öppna en ny bod, hvartill instundande sommar skall komma en tredje; och vid sistlidne års slut hade försäljningssumman uppgått till 138,000 rdr, lemnande en nettovinst af 5517 rdr 56 öre, hvaraf 4270 rdr kunde kontant till ledamöterna utdelas och återstoden aflemnades till reservfond.

Sedan handeln ordnats skred man till upprättande af ett bibliotek med lässal, i hvilken senare äfven finnas tidningar och tidskrifter att tillgå. Biblioteket innehåller redan 2000 band.

Man står äfven i begrepp att upprätta en folkbank, och insamlingar göras för uppförande af en gemensam byggnad, för hvilken tomt af Göteborgs stadsfullmäktige lemnats utan betalning, men med räntefri in-teckning

för tomtens uppskattade värde. Inbjudning, med utfästadt pris, har utfärdats till Nordens arkitekter att täfla om ritningar och kostnadsförslag.

Göteborg har äfven att uppvisa ett af de få lyckade försöken här i landet att upp-rätta en produktionsförening, nemligen *Carl Johans Mekaniska verkstads Arbetareförening*. Denna association utgöres af 10 delegare, hvilka af sina enskilda besparingar samman-sköto hvardera 520 rdr, för hvilka medel de på billiga vilkor inköpte en ångqvarn med smedja, der de nu inredt sin verkstad, smedja, maskineri- och filrum, apterat en gjuterilokal och sjelfva uppfört en förträfflig smältugn.

De ha till en början haft att kämpa mot stora svårigheter, men förtroendet för dem har hastigt stigit och beställningarne ökats, så att de måst skaffa sig flera andra arbetare, hvilka åtnjuta aflöning.

Inom föreningens arbetslägenhet få spirituösa drycker ej finnas, men flit och ordning råder bland dessa män, som skridit till verket, fullt medvetna både af dess svårigheter och af dess vikt för grundläggningen af en för dem oberoende framtid.

För upprättandet af arbetarebostäder har i Göteborg ganska mycket blifvit gjordt och än mera är förberedt eller grundlagdt. Sedan, för några år sedan, en enskild man skänkt 200,000 rdr till sådana bostäders uppförande har ett antal af 26 sådana större byggnader, hvilka skola åt arbetare uthyras, men ej få afyttras, blifvit för nämnde ändamål uppförda, hvarefter under sistlidne år ett bolag bildat sig med ett kapital till enahanda belopp som det förenämnda och med afsigt att uppföra fritt belägna hus, hvartdera för några få familjer, hvilka hus skola

till arbetare försäljas, allt efter som de uppföras.

En af de äldsta och tillika bäst ordnade af rikets arbetareföreningar är den redan år 1860 i Norrköping upprättade, hvilken efter att nämnde år hafva uppstått med allenast 44 delegare, vid 1867 års slut räknade 1309 ledamöter. Inom denna förening finnes äfven en Sjuk- och Begravningskassa upprättad äfvensom (sedan 1866) ett handelsaktiebolag, hvilket vid sistlidne års slut räknade endast 123 aktieegare, men under loppet af 15 månader haft en omsättning af 73,885 rdr, lemnande en nettovinst af 735 rdr 64 öre. Sedan denna förening vid världsexpositionen i Paris år 1867 till Sverges ombud vid den internationella jury, som erhållit uppdrag att granska och belöna de för arbetarnes bästa i olika länder vidtagna anstalter, insändt en fullständig afhandling om samma förenings uppkomst och ställning, erhöll densamma från den i Paris stiftade *Nouvel ordre de recompenses* följande vitsord: »Cette association a multiplié les institutions utiles dans la petite ville de Norrköping avec autant d'activité que de succès».

Inom Norrköpings stad finnas dessutom *en arbetareförening för tillverkning af ylleväfnader;*

2:ne snickeribolag;

ett mekaniskt verkstadsbolag, och

ett plåtslageribolag.

Alla dessa bolag äro i full verksamhet och flertalet af deras ledamöter tillhöra arbetareföreningen.

Malmö Arbetareförening är af ganska ny datum; ty den grundades i Januari innevarande år; men antalet af dess ledamöter uppgick under nästlidne Maj månad till 1796,

hvaraf 571 qvinliga. Afven denna förening har för afsigt att upprätta ett handelsbolag, för hvars bedrifvande kapitalet är under teckning, och_s är man äfven sysselsatt med att utarbete stadgar för en folkbank.

Den i slutet af 1866 i *Gefle* bildade arbetareförening har den 12 Oktober sistl. år öppnat en handelsrörelse på aktier, uti hvilken vid årets slut 185 personer tecknat sig såsom delegare och inbetalt ett belopp af 5658 rdr. Omsättningssumman från nyssnämnde dag till den 31 Dec. 1867 utgjorde 24,767 rdr; men i anseende till den korta försäljningstiden och de dryga omkostnaderna för handelns öppnande uppstod ej vid årets slut någon behållning. För föreningens blifvande *Spar- och Lånekassa* äro stadgar utarbetade och regeringens pröfning underställda.

I motsats till det på andra orter sedvanliga förhållande, att en större, lifaktig arbetareförening gifvit upphof till fackföreningar för lättnad i kreditbehofven eller lefnadskostnaderna m. m., torde den i Örebro upprättade arbetareförening, hvilken hittills fört ett tynande lif, komma att hemta ny kraft och näring ur den under sistlidne år derstädes upprättade *Folkbank*, hvilken företer en liflig verksamhet och är den enda bankinrättning af detta slag här i landet, som ännu öppnat sin rörelse. Detta skedde den 1 Juni 1867, och har sedermera förtroendet till denna bank och anlitaudet deraf för hvarje kvartal tilltagit 1). Delegarne hafva icke tvekat att underkasta sig solidarisk

1) Under första räkenskapsåret, omfattande endast 9 månader och afslutadt den 31 Mars 1868, insattes t. ex. på grundfondens räkning (omfattande delegarnes på en gång eller efter hand skeende insättningar till bildande af deras

ansvarighet, och deras antal, som vid bankrörelsens början utgjorde endast 81, har sedermera mer än fördubblats, så att det samma i början af innevarande Juni månad utgjorde 184.

Under namn af *Sundsvalls Hushållningsförenings Aktiebolag* stiftades under sistlidne år i nämnde stad en konsumtionsförening, hvilken, efter att den 26 Juli hafva, med 296 delegare, börjat sin verksamhet, intill årets slut med det lilla rörelsekapital ledamöterna kunnat tillskjuta, samt med från dervarande banker erhållna kreditiver, inköpt varor för 50,293 rdr 65 öre och försålt varor för 31,173 rdr 59 öre, på hvilken rörelse bolaget förvärfvat sig en nettovinst af 2086 rdr 64 öre. Vid årets slut räknade föreningen 423 delegare med sammanräknadt aktieantal 728; och sedermera har såväl delegare- som aktieantalet vunnit en betydlig tillväxt.

Söderhamns arbetareförening har under sistl. år med framgång öppnat försäljningslokal för sina delegare; och under organisation äro en arbetareförening i Hudiksvall samt konsumtionsföreningar i städerna Upsala, Sala och Kristinehamn. Äfven på landsbygden hafva associationer af sistnämnde slag i vissa trakter i stort antal dels börjat bildas och dels redan träd i verksamhet, såsom t. ex. inom *Örebro län*: i Hjulsjö, vid Hellefors, i Jernboås och Nya Kopparberget, vid Degerfors och Lerberg, i samband med hvilka sistnämnde trenne upp-

bankandelar) 11,319, såsom sparinsatser 2005,75 och på depositräkning 23,410 samt upp- och afskrifningsräkning 69,670 rdr, under det att 99,740 rdr 57 öre utlånats. På reservfonden hade blifvit insatta 537 rdr. Vinsten hade utgjort 490,54 R., som för delegare, hvilkas medel innestätt fullt år, lemnat 8 proc. utdelning.

köpsbolag arbetareföreningar finnas bildade, samt inom *Gefleborgs län*: i Skogs, Norrala, Söderala, Mo, Regnsjö och Trönö socknar. Arbetareföreningen i Skog vinner för hvarje dag allt större förtroende och sympatier. Vid ett sammanträde i sistl. Mars visade sig att föreningens verksamhet under de 7 månader densamma fortgått lemnat en ren behållning af 1500 rdr. Ett förslag att föreningen skall bygga en qvarn (hvilket påminner om den ryktbara Rochdales-föreningens första uppkomst) har vunnit allmänt bifall; och sedan man från Jönköpings skogsullsfabrik hemförskaffat prof på skogsull, har det blifvit ifrågasatt att deraf hemköpa ett större parti för att gifva medlemmarnes hustrur och döttrar sysselsättning medelst spinning och väfnad, eller ock att inhemta kännedom om tillverkningsättet och för föreningens räkning anlägga en skogsullsfabrik. Det vore önskvärdt att denna idé kunde såväl inom denna som andra provinser komma till utförande; ty våra talskogar lemna tillräckligt af råämnen för denna industris utfövande i den största skala.

Äfven i Sköns socken i Westernorrlands län samt vid Svartviks lastageplats och Matforsssågverk finnas förbrukningsföreningar upprättade; och benägenheten inom den arbetande klassen att associera sig uppsöker i Norrland äfven sådana föremål, som hittills varit enskilde affärsmän eller bolag af kapitalister förbehållna. Under sistlidne år hafva upp efter Kågeelf, vid Kusmark och Kågeträsk, bildats tvenne sågverksbolag bland allmogen, benämnda det förra Vestforsss och det senare Räfteforsss, hvilka af timmer från delegarnes egna skogar tillverka plankor och bräder af utmärkt beskaffenhet.

Båda bolagen hafva äfven till relativt billiga priser försett sina medlemmar med erforderligt förråd af spanmål och mjöl för vinterns och vårens behof, hvilket i dessa nordliga trakter och under en så svår tid icke kan skattas såsom en ringa fördel. Dylika allmogeföreningar hafva äfven uppstått vid Klöfverfors, Långträsk, Bjurvattnet, Finnfors, Kankberget, Svanfors och Svanström m. m. Norrländska bondens sunda, praktiska förstånd har härvid gjort sig gällande, och dessa föreningar berömmas såsom särdeles väl ordnade. Af synnerligt intresse, såsom egnadt ej blott att befordra ett enskildt ekonomiskt företag, utan äfven att stödja och utveckla en vigtig folknäring är det i Dalarne år 1866 inrättade »Mora mekaniska fabriksaktiebolag», hvilket sysselsätter sig med tillverkning af byggnadsur och pendylor, sy- och stickmaskiner, lås, husgerådsartiklar och jagtgevär. Deremot synes man ännu icke i vårt land hafva kommit till insigt om nyttan och möjligheten af att i stället för den detaljhandel och den högst bristfälliga mjölkförädling, som våra mindre landtbrukare nu drifva, inrätta *gemensamma mejerier*, hvaraf fördelarne dock äro så påtagliga och redan genom dylika bolags ofantliga utbredning i Schweiz och i Förenta Staterna erkända och bepröfvade. Såsom ett förberedande steg till införande af dessa och andra föreningar inom landtmannanäringarne torde emellertid förtjena omnämnas det beslut Stockholms läns sistslidne år församlade landsting fattat att nedsätta en komité för afgifvande af utlåtande i fråga om sättet för bolagsidéns tillämpning å landtbruket. I förbigående må nämnas att i senare tider verksamma bemödanden visat sig i England,

för att göra landtbefolkningen delaktig af föreningsväsendets fördelar. Isynnerhet har det s. k. Akerbruks- och Trädgårdsodlings-sällskapet med framgång bemödat sig att utsträcka kooperationssystemet äfven till jordbrukarne. 2)

I denna föreningsväsendets tillämpning å landtmannanäringarnes område skall denna idé vinna en långt mera vidsträckt och gagnarrik inflytelse, än densamma hittills egt; men det återstår för hennes praktiska betydelse att den arbetande klassen mera allmänt och alvarligt begagnar det förträffliga medel föreningsväsendet erbjuder till, å ena sidan, att motarbeta de lefnadsvanor och missbruk, som menligt inverka på den allmänna och enskilda välmågan och, å den andra, att höja arbetarens moraliska och intellektuella bildning, äfvensom att hon, genom husflitens uppmuntrande och understödjande, söker stegra produktionsförmågan och utkomstmedlen inom familjerna. De beslut, som i förstnämnde afseende blifvit i slutet af sistlidne och i början af innevarande år fattade å folkmöten i Norrland äro föredömen, förtjenta af efterföljd, likasom den af Göteborgs arbetareförening till andra föreningar aflättna uppmaning till bemödanden för nykterhetens befrämjande förtjenar allt erkännande 3). För

- 2) Dagligen bildas i England nya kooperativa sällskap, och de redan besiftnliga egde vid 1867 års slut ett anläggningkapital af 1,046,310 pund sterling, hade på depositionsräkning insatt 118,023 pund st. och under sista året skördat en vinst af 372,317 pund sterling.
- 3) Vid ett talrikt besökt möte den 9 Dec. sistl. år å tingssalen å Mo-Myskie gästgifvaregård i Helsingland, då beslut äfven fattades om bildande af en förut omnämnd inköpsförening för häradsägillens fem socknar (Norråla-Trånö), be-

husflitens uppmuntrande skulle, isynnerhet genom allmoge-föreningar på landsbygden, mycket kunna göras, då det på sådant sätt skulle vara möjligt att, till upphjelpande af en och annan tynande eller svagt gryende hemslöjd, som behörigen utvecklade kunde skänka näring åt tusenden, anskaffa undervisning, förbättrade redskap och större förlagskapital.

slöts att en hvar af de närvarande skulle söka verka för åstadkommande af enkelhet i kläddräkt och lefnadsvanor samt inskränkning i bruket af kaffe, cigarrer, vin och andra öfverflödsartiklar, samt att i denna syftning ett upp-rop skulle utfärdas till Helsinglands qvinnor och allmänheten.

Vid ett dylikt, af 4 å 500 personer besökt möte i Sundsvall, den 25 Febr. innevarande år, nedsattes en komité för utarbetande af förslag till reglemente, grundadt å följande vid mötet antagna punkter, nemligen 1:o Om bildande af en nykterhetsförening för hämmande af supriet, 2:o Om bildande af en läroanstalt eller söndagsskola, der arbetaren kunde bibringas för det praktiska lifvet nödiga kunskaper; 3:o Om inrättande af en låneanstalt (folkbank), der lån på billiga vilkor kunde beredas den behöfvande, och 4:o Om bildande af en arbetsförening för mera gemensamma arbeten.

Afven på andra sätt har, under den tid af nöd och näringslöshet, hvaraf landet nu under någon tid lidit, anmaningar låtit höra sig att återgå till ett mera måttligt lefnadssätt och större omtänka för framtiden. I *Gesle* har under sistlidne vinter ett stort antal arbetare undertecknat en petition till regeringen, att bränvinstillverkning och försäljning måtte inskränkas till minsta möjliga belopp; och under de vackra vårdagar, som efter en svår och dystre vinter, i Maj fröjdade den svenska jorden, har en aktad prestman i Strengnäs till arbetarne i nämnde stad utfärdat en ganska välbetäckt uppmaning att göra sig den lärdom till godo, som den bekymmerfulla vinterdagen lemnat. »Den kloke lär», yttras det i denna skrif-

Hvad vårt eget sällskap beträffar, har dess styrelse städse beredvilligt besvarat de talrika såväl muntliga som skriftliga förfrågningar i angelägenheter rörande associationsväsendet, som under årets lopp blifvit till henne ställda, samt till åtskilliga under bildning varande föreningar, som sådant begärt, öfversändt reglementen eller anvisningar till stadgars uppsättande. För att behörigen kunna motsvara de anspråk, som i detta fall ställas å direktionen och då det för sällskapets ledamöter icke borde saknas tillfälle att följa med den städse tillväxande in- och utländska litteratur, som angående associationsväsendet finnes att tillgå, har direktionen, hufvudsakligen förmedelst gåfvor af enskilda medlemmar af sällskapet, grundlagt en samling af sådan litteratur, för hvilken man fortfarande torde få påräkna frikostige gifvares välvilja, såsom den äfven redan torde finnas förtjent af deras intresse, som forska efter medlen att befrämja arbetarnes bästa. Till denna samling äro äfven fogade de hittills från särskilda arbetareföreningar i Stockholm och landsorten inkomna stadgar och

velse, »af den förgångna pröfvotiden hvad han har att göra för dagar som stunda. Och då vi icke hafva någon förvissning om att ju icke den nöd som varit kan i lika eller förökad grad förnyas, är omtanken för framtiden icke allenast ett behof, utan äfven en pligt, den ingen ärlig arbetare lærer försumma.» Han uppmanar derefter alla dem, män eller qvinnor, i Strängnäs, som lefva af sin arbetsförtjenst, att de under tiden från Maj till November af hvarje dagspenning afsätta ett belopp af minst 10 öre till bildande af en s. k. vinterkassa, hvarur under den tid då arbetstillfällena mindre äro att tillgå, understöd för hvarje vecka kan bekommas till samma belopp, som blifvit under hvarje vecka af den blida årstiden besparadt.

reglementen; och med hänseende såväl till det gagn nya, sig bildande föreningar kunna af kändedomen om förut antagna stadgar hemta, som äfven till de upplysningar beträffande följderna af ändamålsenliga eller mindre välbetänkta bestämmelser, som genom jemförelser mellan olika föreningsorganisation och deraf uppkomna resultat äro att vinna, tager direktionen sig friheten uppmåna alla de arbetareföreningar, som icke redan till sällskapet öfversändt sina reglementen, att, då de, såsom man hoppas, nästkommande år efter räkenskapernas afslutande hit insända sina årsredogörelser, dervid äfven låta sina reglementen, så framt de äro i tryck utgifna, medfölja.

Sina förbindelser med föreningar och sällskaper, som arbeta i samma syftsmål, har sällskapet numera utvidgat äfven till Danmark och Norge; och har direktionen sedan början af detta år haft tillfredsställelsen från den största arbetareföreningen i Köpenhamn regelbundet emottaga tvenne exemplar af denna förenings tidning »Blad for Arbeiderforeningen af 1860», af hvilka det ena exemplaret blifvit öfverlemnadt till Stockholms arbetareförening. I sammanhang dermed begagnar jag tillfället nämna att, enligt en för någon tid sedan till mig ankommen skrifvelse från ordföranden i nyssnämnde förening i Köpenhamn, hr C. V. Rimestad, denne om den arbetande klassen i Danmark så högt förtjente man, som önskat personligen träda i förbindelse med handtverkare- och arbetareföreningarne i de tre nordiska rikena, för att behandla frågan om arbetarnes andliga och materiella utveckling, har för afsigt att under loppet af innevarande sommar i nyssnämnda ändamål besöka Stock-

holm, då det naturligtvis skall vara såväl detta sällskap som härvarande arbetareföreningar angenämt att med denne insigtsfulle främling utbyta åsikter och iakttagelser i ett ämne, som för de båda folken å ömse sidor om Sundet är af lika vikt.

Till de förut af sällskapet utgifna skrifter har under innevarande år kommit en ny, nemligen ett inom sällskapet hållet föredrag om arbetarebostäder, hvilken skrift blifvit tryckt att genom bokhandeln spridas till samma låga pris, hvarför sällskapets föregående skrifter försäljas. Åt den stora fråga, som i denna skrift blifvit behandlad och hvilken sällskapet äfven på ett särskildt möte diskuterat, har den vid detta tillfälle af sällskapet nedsatta komité egnat den sorgfälligaste uppmärksamhet, hvarvid komitén haft den tillfredsställelse att från flera håll röna ett välvilligt tillmötesgående. Så har ej mindre en ledamot af det redan för mer än 20 år sedan här i staden bildade bolag för arbetarebostäders uppförande, hvilket bolag aldrig kommit i verksamhet och kan betraktas såsom längesedan upplöst, till komitén öfverlemnad samma bolagsstadgar, jemte andra upplysande akter, än äfven den för några år sedan af Stockholms fattigvårdsnämnd i ämnet nedsatta komité, hvilken aldrig afgifvit något utlåtande, aflemnad de af henne uppgjorda ritningar och kostnadsförslag; och har den ifrågavarande af sällskapet nedsatta komité, hvars uppgift varit betydligt försvårad deraf, att komitén ansett sig böra så grundläggla företaget, att de arbetare som deruti inginge skulle ej blott få sunda och goda boningsrum, utan äfven kunna erhålla egna hus eller bostäder, numera såvida fullgjort sitt uppdrag, att hon utarbetat

ett förslag, hvilket lemnar fullt tillfredsställande utsigter för denna stora förmåns ernående. Så snart betänkandet härom blir uppsatt ämnar man dels genom allmänna tidningarne och dels genom dess utgifvande i särskildt tryck offentliggöra detsamma, på det att arbetarne, hvilka sjelfva måste genom föreningar och månatliga insättningar i dessas kassor bilda företagens både grund- och rörelsekraft, skola allmänt vinna kännedom derom och intresse därför, hvarefter uppmaning till deltagande kommer att till dem och möjligen äfven en större allmänhet utfärdas. Att tjenliga och billiga tomter icke komma att saknas, derom har man gjort sig förvissad, i det att man, efter en blott i Stockholms Dagblad införd annons, emottagit icke mindre än 51 till större delen mycket antagliga anbud å till salu varande tomter.

Om detta sällskap sålunda skulle lyckas tillvägabrinda hvad i flera årtionden här i staden blifvit förgäfvets försökt, nemligen att bereda den stora arbetande klassen, af hvars trefnad och sedliga hållning hela samhällets väl i så hög grad beror, sunda, trefliga och egna bostäder samt med dem ett förbättradt hemlif, så har sällskapet i sanning icke lefvat och verkat förgäfvets. Men huru vigtig denna fråga är, finnas dock äfven flera andra föremål för sällskapets verksamhet, af hvilka intet saknar sin vikt. Den till hopplöshet gränsande misströstan, som fattat en så stor del af våra arbetare och i denna tid nästan dagligen drifver äfven de bättre bland dessa till utvandring, bör motarbetas ej blott genom manande och varnande ord, utan äfven och fastmera genom öppnande af en för denna obemedlade klass betryggad möjlighet att på redligt sätt äfven här i landet vinna sin ut-

komst. Hvilka svårigheter än tiden för våra industriidkare och arbetare må medföra kunna de dock otvifvelaktigt genom flit och endrägt besegras; den mindre industriens underlägsenhet, i kampen med maskintillverkningen eller den större industrien samt arbetarens ekonomiska och sociala beroende kan och bör på mer än ett sätt finna sin hjälp i associationen, som långt ifrån att hämma sjelfverksamheten, gifver denna högre kraft och betydelse; och på denna idés upplysta och vidsträckta tillämpning beror oemotsägligen i väsendtlig mån de mindre bemedlade samhällsklassernas framåtskridande till ekonomisk trefnad och sjelfständighet samt sedlig lyftning och förädling.

C. E. L.

